

Розділ 5

Правова охорона фірмових найменувань у національних законодавствах європейських країн та Україні

5.1. Формування правового інституту фірмового найменування

Серед об'єктів промислової власності, які віднесені до комерційних позначень, особливе місце займають фірмові найменування — позначення, під якими підприємство здійснює свою комерційну діяльність, кредитно-фінансові операції, реалізує права та несе обов'язки, зокрема, виступає у суді. Фірмові найменування, які покривають усі галузі інтересів підприємства (вироблені товари, послуги тощо) і характеризують репутацію і становище фірми загалом, дуже близькі до товарних знаків. Фірмове найменування організації поряд із товарним знаком, знаком обслуговування служить засобом індивідуалізації юридичної особи.

Відомий спеціаліст з промислової власності, колишній перший Генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), професор Георг Боденгаузен, визначає фірмове найменування найзагальнішим чином, як *ім'я або позначення, що дозволяє ідентифікувати підприємство певної фізичної чи юридичної особи*¹.

Фірмове найменування є позначенням, що прийняте комерційним підприємством для свого опису, а також для того, щоб відрізнити себе від інших підприємств і представників бізнесу. Під фірмовими найменуваннями маються на увазі також назви компаній, корпорацій, бізнесу або фірми, хоча кожний із цих ідентифікаторів іноді може мати незначні відмінності в правових або регулюючих умовах. Загальними прикладами відомих фірмових найменувань є

---

¹ Боденгаузен Г. Паризька конвенція з охорони промислової власності: Коментар / Переклад з англійської, передмова, наукова редакція Г. О. Андрощука. К.: Парламентське видавництво, 2018. С. 39. 264 с.

«Дженерал Моторс», «Майкрософт», «Холідей Інн», «Лего», «Нестле», «Еріксон», «Філіпс», «Проктер енд Гембл», «Соні». Фірмове найменування може також реєструватися й окремо охоронятися як товарний знак, підтвердженням чого є більшість перерахованих вище прикладів. Реєструючи однойменний товарний знак компанії посилює правову охорону свого фірмового найменування.

Вперше законодавче регулювання використання фірмових найменувань виникло у Французькому торговому кодексі 1808 р., де було встановлено, що командне товариство діє під своїм особливим ім'ям. Далі положення про фірмове найменування виникли у більшості торгових кодексів (Німеччини, Швеції, Фінляндії, Швейцарії та інших). Деякі з прийнятих у ХІХ ст. актів діють і нині. Як бачимо, за минулі понад 200 років кардинальних змін у законодавстві з фірмових найменувань не відбулося².

Вітчизняне законодавство про фірмове найменування формувалося протягом порівняльного невеликого періоду часу (на відміну від таких інститутів, як речове право, договірне право, та ін), паралельно з цим розвивалося в рамках науки торговельного права та вчення про фірму. У дореволюційній вітчизняній юриспруденції фірмове право було частиною комерційного (торговельного) права.

Суттєвий внесок у становлення уявлень про фірму зробили дореволюційні вчені: П. П. Цитович, А. І. Камінка, Г. Ф. Шершеневич, В. В. Розенберг, Є. М. Данилова та охорону фірмових найменувань — сучасні науковці: О. А. Городов, В. П. Грибанов, В. І. Єременко, В. В. Орлова, А. П. Сергеев, В. О. Калятін та ін.

Свого часу В. В. Розенберг скаржився, що у вітчизняній юриспруденції відсутнє фірмове право — підрозділ юридичної науки, в якому було б розроблено доктринальне вчення про фірмове найменування³. За минуле століття ситуація не змінилася, відповідного вчення, як і раніше, немає.

Якщо теоретичних досліджень у галузі фірмового права небагато, дві останні монографії з фірмового права датовані 1914 та 1915 рр., то суперечки з питань, пов'язаних із фірмовими найменуваннями, у судах розглядаються доволі часто⁴. У процесі проведення дослідження, результати якого представлені у цьому розділі, було виявлено кілька сотень судових актів.

² Филиппова С. Ю. Фирменное право России. URL: <https://pravo163.ru/firmennoe-pravo-rossii>.

³ Розенберг В. В. Фирма. Догматический очерк. СПб., 1914. 186 с.

⁴ Филиппова С. Ю. Фирменное право России. URL: <https://pravo163.ru/firmennoe-pravo-rossii>.

Таким чином фірмове право є напрямом наукового дослідження, яке вивчає норми права, що регулюють відносини щодо набуття, здійснення та захисту прав на фірмове найменування. Фірмове право необхідне практикуючим юристам, воно може бути навчальним курсом, у якому студенти розвивають компетенції у сфері юридичного супроводу діяльності комерційних організацій щодо набуття, використання та захисту прав на фірмове найменування.

В Україні комерційне (фірмове) найменування як об'єкт права інтелектуальної власності було предметом досліджень окремих науковців у межах дисертаційних досліджень (А. О. Кодинець «Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України», 2006 р.⁵, І. В. Кривошеїна «Фірмове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України», 2007 р.⁶, С. І. Ішук «Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування», 2009 р.⁷ та інші).

Інститут комерційного (фірмового) найменування досліджували в своїх працях такі науковці, як Г. О. Андрощук⁸, Ю. Л. Бошицький⁹, І. І. Дахно¹⁰, О. Ф. Дорошенко¹¹, О. В. Дзера¹²,

⁵ Кодинець А. О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. 312 с.

⁶ Кривошеїна І. В. Фірмове найменування : регулювання та правова природа за законодавством України : дис. ...канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Інга Валеріївна Кривошеїна. К., 2007. С. 26–27.

⁷ Ішук С. І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ішук Сергій Іванович. Львів, 2009. С. 86.

⁸ Андрощук, Г. О. Правова охорона фірмових найменувань / Г. О. Андрощук // Концепція розвитку законодавства України : матеріали наук.-практ. конф. : трав. 1996 р., Київ / Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ : Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 1996. С. 249–251; Правовая охрана товарных знаков, фирменных наименований и географических указаний в Германии / Пер., ред. и коммент. Г. А. Андрощука, А. П. Пахаренко. К.: Таксон, 1997. 112 с.; Андрощук Г. О. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції: Навч. посібник. – 3–те вид., стереотип. К.: ЗАТ «Ін-т інтел. власн. і права», 2004; Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. 216 с.; Андрощук Геннадій. Протидія недобросовісним реєстраціям і використанню засобів індивідуалізації в умовах цифрової трансформації // Теорія і практика інтелектуальної власності. 1/2021. С. 48–67.

⁹ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. 216 с.

¹⁰ Дахно І. І. Д 21 Право інтелектуальної власності: навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 278 с.

¹¹ Дорошенко О., Щукіна К. Структура комерційного найменування / Теорія і практика інтелектуальної власності. № 3, 2009. С. 43–52.

¹² Цивільне право України. Дзера О. В. Тенденції правової охорони засобів індивідуалізації. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/72531-tendents-pravovo-ohoroni-zasobv-ndividualzats-.htm>.

Ю. М. Капіца¹³, О. В. Кохановська¹⁴, Н. С. Кузнецова¹⁵, О. М. Крижний¹⁶, В. В. Луць¹⁷, Н. М. Мироненко¹⁸, О. П. Орлюк¹⁹, О. А. Підопригора²⁰, М. Ю. Потоцький²¹, Л. Д. Романадзе²², І. В. Спасибо-Фатеева²³, Л. Л. Тарасенко²⁴, О. І. Харитоновна²⁵ та ін. Однак питання законодавчого регулювання та правової регламентації комерційних (фірмових) найменувань на міжнародному, європейському і національних рівнях, зокрема, в Україні досліджені недостатньо і залишаються актуальними.

¹³ Капіца Ю.М. Правове регулювання використання фірмових найменувань в іноземних державах // Підприємництво, господарство і право. № 11. 2005. С. 90–95.

¹⁴ Кузнецова Н. С., Кохановська О. В. Найменування юридичної особи і комерційне (фірмове) найменування. С. 446–459. // Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики: зб. наук. статей / за заг. ред. Ю. С. Шемпученка, Ю. Л. Бошицького. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України: ТОВ «Юрид. думка», 2006. 638 с.

¹⁵ Там же.

¹⁶ Крижний О. М. Деякі питання кримінально-правової охорони прав на комерційні (фірмові) найменування // Теорія і практика інтелектуальної власності. №1(45). 2009. С. 28–32.

¹⁷ Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. Т. I, / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. 4-е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. С. 764.

¹⁸ Правовая охрана товарных знаков, фирменных наименований и географических указаний в Германии / пер., ред. и коммент. Г. А. Андрощука, А. П. Пахаренко. К.: Таксон, 1997. 112 с.; Право інтелектуальної власності : наук.-практ. коментар до Цивільного кодексу України / [Паладій М. В., Мироненко Н. М., Жаров В. О. та ін. / Державний департамент інтелектуальної власності; АПН України; Інститут приватного права і підприємництва. К. : Парламентське вид-во, 2006. 432 с.

¹⁹ Орлюк О. П., Андрощук Г. О., Бутнік-Сіверський О. Б., Дробязко В. С., Крижна В. М. Право інтелектуальної власності. Академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл. / Академія правових наук; НДІ інтелектуальної власності / О. П. Орлюк (ред.), О. Д. Святоцький (ред.). К.: Ін Юре, 2007. 696 с.

²⁰ Підопригора О. А. Право інтелектуальної власності України : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / О. А. Підопригора, О. О. Підопригора. К. : Юрінком Інтер, 1998. 336 с.

²¹ Потоцький М. Ю. Господарсько-правовий захист інтелектуальної власності в Україні: монографія. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2014. 620 с.

²² Романадзе Л. Д. Правова охорона комерційних (фірмових) найменувань в Україні / Л. Д. Романадзе // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література, 2010. Випуск 56. С. 272–277.

²³ Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців): [текст]. Т. 12 : Право власності та інші речові права / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Х., 2009. 544 с.

²⁴ Тарасенко Л. Л. Захист прав інтелектуальної власності на комерційне найменування / Л. Л. Тарасенко за заг. ред. проф. О. С. Яворської. Тернопіль. Підручники і посібники, 2016. С. 502–505.

²⁵ Харитоновна О. І. Право інтелектуальної власності : підручник / О. І. Харитоновна, Є. О. Харитонов, Т. С. Ківалова, В. С. Дмитришин, О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе та ін. К. : Юрінком Інтер, 2015. 544 с.

У цьому аналізі наведено огляд правової охорони фірмових найменувань у законодавствах європейських країн; аналіз коментарів, отриманих у відповідь на пропозиції, що містилися у Звіті Другого Дослідницького Процесу ВОІВ (Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process)²⁶ щодо охорони фірмових найменувань від реєстрацій, що завдають збитки, й використання фірмових найменувань як імен доменів; формулюються рекомендації з використання фірмових найменувань в DNS (англ. Domain Name System «система доменних імен») — комп'ютерна розподілена система для отримання інформації про домени.

Як відомо, кожна з держав має свій арсенал засобів для захисту комерційних позначень (переважно товарних знаків) у мережі Інтернет і особливо під час реєстрації доменних імен. Але наприкінці 90-х об'єктивною необхідністю став захист доменних імен поза юрисдикціями. Про це ВОІВ вказала у своїй доповіді, запропонувавши Єдину політику вирішення доменних суперечок (англ. — UDRP). Процедура була схвалена Корпорацією з управління доменами та IP-адресами (англ. — ICANN) і запущена 1 грудня 1999 р. Метою UDRP є боротьба з недобросовісним використанням у доменних іменах чужих комерційних позначень. UDRP — невід'ємна частина договору про реєстрацію доменного імені у всіх існуючих загальних доменах верхнього рівня (англ. — gTLD), а саме: .aero, .asia, .biz, .cat, .com, .coop, .info, .jobs, .mobi, .museum, .name, .net, .org, .pro, .tel та .travel. Ця процедура діє також щодо 71 національного домену верхнього рівня (англ. — ccTLD).

Порушення прав на комерційне найменування, використане третьою особою у доменному імені. UDRP як вище зазначено безпосередньо не стосується захисту комерційних найменувань. Водночас, часто права на комерційні найменування захищаються шляхом реєстрації (використання) комерційних найменувань як товарних знаків. У зв'язку з цим захист комерційних найменувань можливий і внаслідок застосування UDRP. Так, у справі Facebook, Inc. Privacy Ltd компанія Facebook звернулася за захистом своєї фірмової назви (і одночасно торгової марки FACEBOOK) проти реєстрації доменного імені face-book.com. Арбітраж підтвердив, що це комерційне найменування активно використовувалося Позивачем у зв'язку з наданням своїх послуг вже 8

²⁶ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

місяців до того, як було зареєстроване спірне доменне ім'я. Крім того, у ряді країн ця комерційна назва була зареєстрована як торгова марка, і таким чином товарний знак FACEBOOK має розрізняльну здатність²⁷.

Міжнародна охорона фірмових найменувань. Паризька конвенція з охорони промислової власності (Паризька конвенція) встановлює норму відносно охорони фірмових найменувань у всіх державах-членах Конвенції. Стаття 8 передбачає таке: «*Фірмове найменування охороняється у всіх країнах Союзу без обов'язкового подання заявки або реєстрації та незалежно від того, чи є воно частиною товарного знака*»²⁸.

Стаття 8 Паризької конвенції є правилом із широким формулюванням, що залишає велике поле для національної реалізації. Воно містить три елементи, що обмежують національне застосування, але в решті залишає свободу на національному рівні. Ці три елементи полягають в наступному:

- (i) Держава-член Паризької конвенції повинна забезпечити охорону фірмових найменувань;
- (ii) Охорона повинна надаватися без умови реєстрації; і
- (iii) Охорона повинна бути незалежна від охорони, що надається товарним знакам, навіть якщо фірмове найменування зареєстроване також в якості товарного знака.

Свобода, що залишається за державами в здійсненні охорони фірмових найменувань на національному рівні, включає, зокрема, два важливих моменти. Перший з них, це питання про те, чим є фірмове найменування, і, отже, умови, які повинне задовольняти позначення, щоб бути кваліфікованим як фірмове найменування. Для цього застосовуються різні умови, включаючи вимогу про упадкувану або набуту розрізняльну здатність, вимога використання та вимога встановлення репутації або доброго імені для фірмового найменування. Друге питання, що залишається за національним законодавством, це обсяг охорони, що надається фірмовим найменуванням. Охорона не є абсолютною й часто визначається з посиланням на один або обидва з двох факторів, а саме:

1) сфера торговельної діяльності, у якій використовується фірмове найменування (так, наприклад, фірмове найменування під-

²⁷ Боденгаузен Г. Паризька конвенція з охорони промислової власності: Коментар / Переклад з англійської, передмова, наукова редакція Г. О. Андрощука. К.: Парламентське видавництво, 2018. 264 с.

²⁸ Там само, с.148.

приємства в галузі інформаційної технології може отримати охорону тільки в цій конкретній галузі); і

2) географічний регіон, у якому фірмове найменування здобуло репутацію (так, наприклад, фірмове найменування булочної може охоронятися тільки в селі або комуні, у якій вона розташована, у той час як фірмове найменування транснаціонального підприємства може отримати охорону, співвідносно з географічним регіоном, у якому підприємство здійснює свою діяльність.

У 1967 р. було прийнято Типовий (Модельний) закон ВОІВ для країн, що розвиваються «Про товарні знаки, комерційні найменування та недобросовісну конкуренцію». Такого виду акти звичайно розглядаються як засіб зближення законодавства різних країн з метою усунення правових перешкод для міжнародного обміну.

Згідно зі ст.1 (1) (d) Типового закону ВОІВ комерційним найменуванням визнається найменування або позначення, що ідентифікує підприємство фізичної або юридичної особи²⁹.

Наступним етапом розвитку міжнародно-правової охорони комерційного (фірмового) найменування стало прийняття Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) 1994 р. Метою угоди є розробка та узгодження принципів створення нормативно-правової бази для лібералізації міжнародних торгових відносин, встановлення стандартів захисту прав інтелектуальної власності та порядок їх правозастосування.

Водночас, Угода ТРІПС лише певною мірою стосується відносин, пов'язаних із фірмовими найменуваннями. Такий висновок можна зробити на підставі ст. 2 Угоди.

Згідно із вказаною статтею, стосовно частин II, III та IV цієї Угоди, члени мають дотримуватися ст. 1-12 та ст. 19 Паризької конвенції з охорони промислової власності. А саме, відповідно до ст. 1 Паризької конвенції до промислової власності належать, окрім інших об'єктів, і фірмові найменування³⁰.

Відомий дослідник сфери інтелектуальної власності та конкурентного права д.ю.н. В. І. Єременко зазначає, що «фірмове найменування (*nom commercial*) включено до переліку об'єктів охорони промислової власності згідно зі ст. 1 (2) Паризької конвенції. Цей же термін зазначений у ст. 8, 9 і 10ter Паризької конвенції».

---

²⁹ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 71–216 с.

³⁰ Андрощук Г. О. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції: Навч. посібник. 3-тє вид., стереотип. К.: ЗАТ «Ін-т інтел. власн. і права», 2004. С. 47.

З огляду на це науковець робить висновок, що комерційне позначення не згадується у Паризькій конвенції. Як аргумент на користь наведеної позиції він уточнює: «... вказана термінологія вже давно увійшла до нормотворчого та наукового вжитку, тобто утвердилася в національних законодавствах і доктрині. Тому видаються безпідставними сумніви щодо коректності перекладу терміна *not commercial* як фірмове найменування та твердження про нібито наявність охорони комерційних позначень згідно зі ст. 1 (2) або 8 Паризької конвенції»³¹.

5.2. Національна охорона фірмових найменувань

Зважаючи на велику свободу, залишену за національним застосуванням ст. 8 Паризької конвенції, ВОІВ провела дослідження держав-членів для збору інформації про способи, якими різні країни здійснюють охорону фірмових найменувань. Цей аналіз здійснено на основі відповідей, отриманих під час Другого Дослідницького Процесу ВОІВ від 72 країн та інших джерел³². Нами вибрано і узагальнено лише європейські країни.

Очевидно, що охорона фірмових найменувань на національному рівні здійснюється різними шляхами за допомогою одного закону або комбінації цивільного й карного (кримінального) права, комерційного права, торгової практики, законодавства про фірмові найменування й товарні знаки й принципів загального права з недобросовісної конкуренції або здійснення комерції під чужим ім'ям.

Існує велика різноманітність у підходах країн до охорони фірмових найменувань. Через відсутність міжнародно гармонізованих норм охорони окремі коментатори висловлювалися проти розширення охорони фірмових найменувань у фізичному світі на DNS. Інші, проте, дотримувалися думки, що можуть бути введені такі заходи охорони, які визнавали б розмаїття підходів і в той же час надавали охорону цій важливій і цінній формі промислової власності. Один з коментаторів відзначив, що відмова від охорони фірмових найменувань в DNS буде йти врозріз із міжнародним правом, установленим Паризькою конвенцією.

³¹ Еременко В. И. О проблемах соотношения фирменных наименований и коммерческих обозначений в части четвертой Гражданского кодекса РФ // Законодательство и экономика. 2009. № 12. С. 7–13.

³² Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

В якості ілюстрації до різних підходів, що застосовуються до фірмових найменувань, один з експертів відзначив, що в скандинавських країнах — Данії, Фінляндії, Норвегії й Швеції — бізнес частіше охороняється за допомогою охорони зареєстрованих фірмових найменувань, ніж за допомогою закону про товарні знаки, і фірмові найменування одержують сильнішу охорону, ніж товарні знаки. Цей коментатор запропонував, що вирішення спорів між підприємствами, що походять з цих країн, повинно виноситися на підставі їхніх місцевих законів.

Національні правові системи знайшли способи, що забезпечують співіснування фірмових найменувань і дозволяють багатьом галузям бізнесу здійснювати свою діяльність у різних юрисдикціях або в різних галузях промисловості, використовуючи ідентичні або схожі фірмові найменування без виникнення конфліктів між ними. DNS, принаймні в існуючому в цей час просторі gTLD, не може відбити це розмаїття, тому що кожне ім'я домену є унікальним та глобальним. Проблеми можуть виникнути для бізнесу, що використовує своє фірмове найменування в комерції й виявить, що відповідне ім'я домену вже зареєстроване іншим. У випадку конкуруючих домагань на фірмове найменування між легітимними користувачами застосовується принцип реєстрації імен доменів «першим прийшов, першим обслугований».

Проте, конфлікти виникають, коли фірмове найменування зареєстроване або використовується недобросовісно як ім'я домену третьою стороною, що не має на нього прав, у результаті чого може бути завдано потенційного збитку діловій репутації власника фірмового найменування або обмежено його можливість установалення торговельної присутності в Інтернеті.

Деякі національні суди визнають права власників фірмових найменувань для запобігання реєстрації й використання їхніх фірмових найменувань як імен доменів іншими особами. У Сполучених Штатах Америки, наприклад, Федеральний закон про товарні знаки (Ланхем акт) надає право власникам фірмових найменувань учиняти цивільний позов проти будь-якого використання фірмових найменувань, що неправильно представляє джерело товарів і послуг або може ввести в оману щодо їхнього джерела. Ця охорона розширена на незаконне використання фірмових найменувань як імен доменів у рішенні в справі США проти Вашингтон Мінт, LLC.

У Німеччині суди приймали рішення на користь власників «прав на найменування» у справах, коли заявник на реєстрацію

імені домену не міг довести своєї легітимної зацікавленості в найменуванні, наприклад у рішенні Дюссельдорфського апеляційного суду відносно імені домену «ufa.de». Суди Німеччини охоче приймали рішення проти заявників на реєстрацію імен доменів у тих випадках, коли використання ними комерційних найменувань в DNS призводило до обману або введення в оману громадськості, і в той же час підтримували права заявників на реєстрацію імені домену в тих випадках, коли в них були законні права на фірмове найменування, що розглядалося³³.

В DNS на рівні доменів верхнього рівня з кодом країни (ccTLD) багато органів, що реєструють, вводять обмеження відносно комерційних підприємств, які можуть зареєструвати найменування у своєму домені, особливо в доменах другого рівня, призначених для комерційного використання. Багато адміністраторів ccTLD жадають від заявників гарантій того, що їхнє ім'я домену не порушує юридичних або інших прав третіх сторін. Проте, серед респондентів на Запитальник BOIB щодо фірмових найменувань, меншість адміністраторів ccTLD жадало від заявників доказу або підтвердження їхніх законних прав на реєстрацію комерційного або фірмового найменування як імені домену. Очевидно, що в DNS не існує універсальної або сильної охорони фірмових найменувань. В результаті, у разі заподіяння шкоди власники бізнесу вимагають або поступки прав на використання їхнього фірмового найменування у он-лайні у випадку виявлення його недобросовісної або такої, що завдає збитків, реєстрації як імені домену, або намагаються іншим способом захистити свої законні права через національні судові системи.

У Проміжному Звіті запитувалися додаткові факти реєстрації фірмових найменувань, що наносить збиток, як імен доменів. Хоча від власників фірмових найменувань була отримана тільки незначна кількість коментарів з приводу подібного завдання збитків, більшість коментаторів, проте, висловилося на підтримку охорони фірмових найменувань, що буде обговорюватися нижче. Деякі коментатори відзначали відсутність фактів значного збитку, що був завданий фірмовим найменуванням, на підтвердження своєї позиції про те, що їхня охорона необов'язкова. Проте, в одному коментарі адміністратора .UK наводилася оцінка, відповідно до якої половина з 1400 спорів, розглянутих до теперішнього часу їхньою

³³ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

Службою розгляду спорів, була пов'язана з фірмовими найменуваннями більшою мірою, ніж з товарними знаками або особистими іменами, зазвичай у зв'язку з малим локалізованим бізнесом, і що «відносно високий відсоток цих справ містить факти реєстрації, яка наносить збиток, часто як результат «розпаду правління», конкурентів у вузькому географічному регіоні, або індивідуальних назв торгових домів бізнесу в локальному регіоні» Більшість коментаторів Другого Процесу ВОІВ висловлювалися на підтримку охорони фірмових найменувань в DNS за допомогою процесу розв'язання спорів, який дозволив би власникам фірмових найменувань захистити своє добре ім'я й репутацію, що асоціюється з їхнім найменуванням, від зловмисного, такого, що наносить збиток, вводить в оману або недобросовісного використання як імені домену³⁴. Коментаторами широко визнавалося, що фірмові найменування виконують ту ж «функцію місця походження», що й товарні знаки, вказуючи на джерело або природу ділового підприємства, яке вони представляють, і виконуючи ту ж функцію інвестування або реклами. Оскільки фірмові найменування так само як і товарні знаки виконують функцію ідентифікації, висловлювалася підтримка їхньої охорони в DNS, еквівалентній охороні, що надається товарним знакам.

Способом охорони, що отримав підтримку більшості коментаторів Другого Процесу ВОІВ, було розширення рамок UDRP, що у цей час застосовується тільки до товарних знаків і знаків обслуговування, з метою застосування її до фірмових найменувань. Відзначалося, що в тій мірі, у якій більшість фірмових найменувань функціонують також як товарні знаки як такі, вони вже є такими, що охороняються за допомогою UDRP. Один з коментаторів відзначав, що поширення UDRP на фірмові найменування допоможе перебороти існуюче нині протиріччя й несправедливість, що полягає в тому, що особисті імена, які також функціонують як незареєстрованні товарні знаки, можуть охоронятися за допомогою UDRP тільки в тих юрисдикціях, де визнаються такі незареєстрованні права, але не в таких юрисдикціях, як Швейцарія або Франція, де незареєстрованні права не можуть одержати охорони.

Значна меншість коментаторів виступали проти якого-небудь поширення охорони на фірмові найменування, в основному через

---

³⁴ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

труднощі гармонізації різних національних підходів у єдину політику, що прийнятна в DNS. В цьому контексті пропонувалося застосовувати охорону фірмових найменувань в DNS на основі індивідуального підходу до кожної країни залежно від місцевого застосування положень Паризької конвенції в національному законодавстві. Такий підхід може бути прийнятий у контексті UDRP, якщо присяжні засідателі будуть вирішувати справи залежно від обставин кожного конкретного випадку й застосовуваних принципів національного права.

Окремі експерти відзначали, що фірмові найменування на відміну від товарних знаків мають більш широке визначення, не реєструються й не регулюються, у результаті чого їхня охорона в DNS може порушити особисті права і вплинути на малий бізнес. Відзначалось також, що численні фірмові найменування можуть легітимно співіснувати в різних юрисдикціях на відміну від унікальної глобальної присутності, пропонованого ім'ям домену. Зазначається, що аналогічним чином UDRP пристосовується до співіснування в цей час товарних знаків у різних юрисдикціях за допомогою вимоги довести недобросовісність реєстрації й використання імені домену відповідачем. Якщо відповідач здатний продемонструвати співіснуюче законне використання імені, позивачеві буде відмовлено в позові й відповідач збереже своє використання імені домену.

Як і відносно інших ідентифікаторів, яким було присвячено аналізований Звіт, коментатори виявляли деяку стурбованість відносно ретроспективного застосування будь-якого механізму охорони фірмових найменувань, відзначивши, що в результаті може бути заподіяна шкода окремим власникам бізнесу. Крім того, деякі коментатори відзначали, що будь-яка система, створена для охорони фірмових найменувань в DNS, може бути використана для бандитського відбору найменувань у приватних підприємців і малих підприємств.

Проте більшість коментаторів підтримувало охорону фірмових найменувань у всіх існуючих й нових gTLD і, особливо, в ccTLD, де національна належність фірмових найменувань сприяє підтримці їхньої охорони³⁵. Деякі коментатори відзначали можливість диференціації між DNS і пропонували, щоб фірмові найменування одержували охорону тільки в gTLD комерційного характеру або щоб заходи, що застосовуються до них, враховували природу роз-

---

³⁵ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

глянутого gTLD. Інші відзначали, що можливість диференціації між TLD служитиме зменшенню ризику непорозумінь у результаті реєстрації фірмових найменувань в DNS.

Була висловлена загальна підтримка багатоаспектному аналізу, запропонованому Звітом ВОІВ, відносно факторів, що підлягають аналізу при визначенні того, чи можна гарантувати охорону фірмовому найменуванню в кожному конкретному випадку. Виділяючи ті фактори, які вбачаються найбільш прийнятними для такого визначення, експерти фокусували свою увагу на свідомстві про реєстрацію назви компанії (у разі застосовності), свідченні використання й набуття репутації в певній галузі бізнесу, використання імені домену в тій же або подібній сфері інтересів, що й фірмове найменування, а також факт набуття фірмовим найменуванням вторинного значення. Один з експертів заявив, що від позивачів варто вимагати доказу того, що їхні фірмові найменування набули розрізняльної здатності як вказівка джерела, і вимагати, щоб доказ того, що їхні фірмові найменування успадкували або набули розрізняльної здатності, було «чітким і переконливим». Деякі експерти заявляли, що будь-яка охорона фірмових найменувань в DNS не повинна поширюватися на родові слова поза залежністю від того, чи набули вони розрізняльної здатності у результаті використання³⁶.

Пропонувалося також, щоб у діючій у цей час UDRP визначення «навмисне наносить збиток, що вводить в оману або недобросовісної реєстрації й використання» відносно товарних знаків було б просто пристосовано до застосування для фірмових найменувань. Як відзначив один з коментаторів, основне питання міститься в тому, щоб визначити, що становить «зловживання» фірмовим найменуванням: «Будь-яке зловживання в рамках Системи імен доменів, також як і в «реальному світі», не повинне бути безкарним і тому повинне запобігати?» На погляд коментаторів, доказ недобросовісності повинен бути вирішальним фактором для запобігання зворотному процесу — розбійного відібрання імен доменів. В зв'язку з цим було також відзначено, що комерційні підприємства не повинні автоматично одержувати перевагу над некомерційними підприємствами відносно використання фірмових найменувань як імен доменів. Будь-який конфлікт між двома підприємствами з легітимними правами на найменування, як відзначив

---

³⁶ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

один з коментаторів, повинен передаватися на розсуд суду компетентної юрисдикції.

Загальні рекомендації. Попри думку більшості про те, що охорона в DNS повинна поширюватися на фірмові найменування, було рекомендовано, що не слід модифікувати UDRP таким чином, щоб допускати позови про недобросовісну і таку, що вводить в оману, реєстрації й використанні фірмових найменувань як імен доменів з наступних причин:

(i) Міжнародний правовий принцип охорони фірмових найменувань залишає широке поле для різноманітного національного застосування, що відображено в розмаїтті національних підходів, що існують відносно охорони фірмових найменувань. Така національна розмаїтість створює проблему при виборі відповідного права стосовно глобального середовища. Щодо цього ситуація з фірмовими найменуваннями схожа на ситуацію з географічними позначеннями, оскільки Комісії з вирішення спорів було б необхідно у відсутності подібних національних підходів визначити національне право, яке варто застосовувати для встановлення існування охоронюваного фірмового найменування. Ми не думаємо, що закон є досить прозорим у цьому питанні, наслідком чого може стати ризик відсутності злагоженості в рішеннях, що може викликати незадоволення й відсутність розуміння самої процедури.

(ii) Практика використання фірмових найменувань охоплює дуже широкий спектр комерційної діяльності, включаючи як дуже маленькі підприємства, представлені однією людиною, що функціонують в дуже обмеженому географічному регіоні, так і дуже великі підприємства, що функціонують на глобальних ринках. Цілком зрозуміло, що дуже маленькі підприємства, що функціонують в обмеженому географічному регіоні, заслуговують на охорону своїх фірмових найменувань за умови задоволення вимог для охорони. Однак можливість встановлення цих умов відповідно з точністю, необхідною для вирішення спорів у gTLD у глобальному середовищі, є проблематичною. Коли фірмове найменування використовується на глобальних ринках, часто буває необхідно також звернути увагу на охорону товарних знаків або відповідність умовам охорони незареєстрованих товарних знаків для того, щоб за певних обставин кваліфікувати ситуацію як охорону від недобросовісного, навмисного й неправомірного використання відповідно до UDRP.

(iii) UDRP була розроблена й використовується для однозначних спорів, коли з однієї сторони є права, а з іншої сторони немає

ні прав, ні легітимних інтересів. Вона не призначалася для вирішення спорів, які включають інтереси обох сторін, що вимагає більш розширеної процедури, що включає, можливо, заслуховування свідчень і усних дебатів. Через відносно легкі умови для встановлення відповідності вимогам охорони фірмового найменування, безліч спорів про фірмові найменування будуть включати інтереси обох сторін.

(iv) Ми не переконані в тому, що було представлено досить доказів широкомасштабного зловживання фірмовими найменуваннями за допомогою реєстрації й використання імен доменів.

Не рекомендується модифікувати UDRP таким чином, щоб дозволяти подання позовів на основі реєстрації, що завдає збитку, й використання фірмових найменувань як таких.

Ми переконані, що у випадку ccTLD є значно більша основа для дозволу подачі позовів про реєстрації фірмових найменувань, що наносять збиток, відповідно до процедури вирішення спорів. Усередині ccTLD проблема розмаїття не існує в таких масштабах, і є більш широкі можливості для застосування відповідної національної реалізації охорони фірмових найменувань³⁷.

5.3. Аналіз анкети ВОІВ щодо правової охорони фірмових найменувань та резюме відповідей.

Під час другого Дослідницького Процесу ВОІВ було проведено опитування країн-членів ВОІВ, призначене для збору інформації про трактування питання фірмових найменувань у національних законодавствах відповідно до Паризької Конвенції з охорони промислової власності. Відповіді були отримані з 71 країни. Узагальнення поставлених питань і резюме отриманих відповідей наводимо нижче:

*(1). Яким чином (тобто відповідно до якому(их) закону(ів) або яких правових принципів) охороняються фірмові найменування у вашій країні? Якщо фірмові найменування охороняються законодавством, будь ласка, додайте подробиці цього законодавства, і, по можливості, прикладіть копію цього(цих) закону(ів) або відповідні розділи цього(цих) закону(ів)*³⁸.

³⁷ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

³⁸ Там само.

Резюме законодавств 71 країни й правові принципи, що застосовуються для охорони фірмових найменувань в європейських країнах, наводяться нижче з коротким відображенням кожної отриманої відповіді. Отримані відповіді в цілому свідчать про те, що існує значна розмаїтість засобів охорони, надаваних для захисту фірмових найменувань у кожній з юрисдикцій.

(2) Чи потрібна реєстрація фірмових найменувань? Якщо це так, будь ласка, вкажіть:

(i) за яких обставин потрібна реєстрація й

(ii) які умови повинне задовольняти найменування для його реєстрації.

Значна більшість країн вимагають ту або іншу форму реєстрації фірмових найменувань місцевих і іноземних фірм (або як фірмових найменувань, або як назв компаній) у той час, коли відповідні організації реєструють свою справу (бізнес) за місцем його ведення. Наступні країни вимагають, щоб фірмові найменування були зареєстровані в певній формі, хоча це не завжди є необхідною попередньою умовою для охорони: Болгарія, Кіпр, Данія (тільки державні й частки компанії з обмеженою відповідальністю), Естонія, Фінляндія, Угорщина, Ірландія (тільки інкорпоровані компанії), Литва (поки відповідно до Цивільного кодексу з 2002 р.), Норвегія (реєстрація компаній), Республіка Молдова, Румунія, Словенія, Іспанія, Швеція (реєстрація компаній), Швейцарія, Македонія, Туреччина, Україна (реєстрація компаній). Об'єднане Королівство Великої Британії (тільки назви компаній з обмеженою відповідальністю).

Окремі країни забезпечують факультативну реєстрацію: Австрія, Німеччина, Португалія.

Застосовувані правові системи різняться значно тим, як вони надають охорону фірмовим найменуванням: на основі спеціального законодавчого акту або загального законодавства або шляхом комбінації того й іншого (наприклад, Великобританія, США). Деякі країни забезпечують, щоб фірмові найменування одержували охорону тільки за їхнього використання (наприклад, Норвегія, Данія, Латвія, Нідерланди).

Більшість країн накладають суворі обмеження на назви, які допускаються для реєстрації як фірмові найменування. Звичайно вказуються такі обмеження або заборони відносно фірмових найменувань:

Більшість країн забороняють у явному вигляді використання й реєстрацію фірмових найменувань, які ідентичні або схожі до сту-

пеня змішування з місцевими або іноземними фірмовими найменуваннями або товарними знаками, як зареєстрованими, так і незареєстрованими (наприклад, Вірменія, Австрія, Білорусь, Болгарія, Канада, Кіпр, Еритрея, Естонія, Фінляндія, Німеччина, Угорщина, Молдова, Нідерланди, Румунія, Норвегія, Іспанія, Швеція, Узбекистан).

Багато країн, особливо ті, у яких діє юрисдикція загального (англосаксонського) права, забороняють фірмові найменування, що вводять в оману або здатні викликати змішування в споживача або громадськості (наприклад, Австрія, Кіпр, Фінляндія, Франція, Угорщина, Литва, Нідерланди, Португалія, Словенія, Швеція, Македонія, Великобританія).

Меншість країн забороняють використання найменувань, які порушують авторські права (наприклад, Фінляндія, Литва).

Деякі країни обмежують перевірку назв тільки ідентичними або схожими до ступеня змішування назвами підприємств у тій же самій сфері бізнесу або підприємств конкурентів (наприклад, Данія, Угорщина, Нідерланди, Іспанія, Великобританія), використанням назв на одній території або місцевості (наприклад, Франція, Данія, Естонія), при цьому інші застосовують такі обмеження проти всіх своїх підприємств та підприємств інших країн (наприклад, Кіпр, Литва).

Багато країн не надають охорони фірмовим найменуванням, які ґрунтуються на родових словах (наприклад, Кіпр, Литва) або які не мають розрізняльної здатності (наприклад, Данія). Водночас деякі із цих країн уточнюють, що розрізняльна здатність може набуватися в процесі використання (наприклад, Данія).

Багато країн забороняють фірмові найменування, які є образливими або суперечать громадському порядку або моралі (наприклад, Естонія, Литва, Нідерланди, Словенія, Швеція).

Багато країн забороняють фірмові найменування, які включають географічні терміни або позначення (наприклад, Естонія, Македонія), назви місць, включаючи назви іноземних держав (наприклад, Словенія), імена знаменитих осіб (наприклад, Фінляндія, Угорщина, Словенія), особисті імена (наприклад, Фінляндія, Норвегія), історичні імена особистостей і місць (наприклад, Кіпр, Македонія), натяки (або конотації) на існування зв'язку з урядом (наприклад, назви міжнародних організацій (наприклад, Литва, Словенія) або офіційні символи (наприклад, Монголія).

Деякі країни не допускають реєстрацію фірмових найменувань на іноземних мовах або алфавітах або реєстрацію фірмових найменувань, представлених цифрами (наприклад, Болгарія, Естонія, Угорщина).

Окремі країни вимагають, щоб фірмові найменування включали імена власника, засновника або партнера даного підприємства (наприклад), плюс деяку вказівку на форму або тип підприємства, наприклад у вигляді «РТУ Ltd.

Більшість країн накладають різні обмеження або умови залежно від типу комерційного найменування, тобто чи є це фірмовим найменуванням, назвою компанії, обмеженою партнерством, іноземною компанією і т.п. (наприклад, Словенія, Швейцарія).

У країнах з федеральною системою управління фірмові найменування можуть охоронятися на національному рівні й окремо, а також у різному ступені на рівні штатів і регіонів (наприклад, Австралія, Канада, США).

(3) Чи є у Вашій країні база даних, доступна громадськості? Якщо так, чи можливий до неї доступ і пошук у ній в Інтернеті? Якщо так, то вкажіть адресу веб-сайту (URL).

Більшість країн, які вимагають реєстрацію фірмових найменувань, підтримують також базу даних таких найменувань або назв компаній, серед них: Австрія, Болгарія (є центральна пошукова система з оплатою тарифу за доступ, а також безкоштовні регіональні бази даних), Кіпр, Данія (є реєстр компаній з обмеженою відповідальністю), Естонія, Фінляндія, Німеччина (реєстр компаній), Угорщина, Литва, Молдова, Монако, Румунія, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Македонія, Туреччина, Україна (реєстр компаній), Великобританія (реєстр компаній з обмеженою відповідальністю). Майже у всіх країнах надається доступ громадськості до цих баз даних, в окремих випадках за сплату певного тарифу (наприклад, Австрія, Іспанія, Швеція)³⁹.

Невелике число країн підтримують базу даних фірмових найменувань, що надається також у режимі он-лайн, зокрема Естонія, Франція, Угорщина (безкоштовний доступ), а також Великобританія (реєстр компаній з обмеженою відповідальністю), хоча окремі країни відзначили, що в майбутньому вони планують надати доступ до своїх баз даних у режимі он-лайн (наприклад, Фінляндія із червня 2001 р.).

³⁹ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

(4) Чи накладає адміністратор, який веде домен верхнього рівня, що містить код даної країни (ccTLD,) які-небудь обмеження на реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях?

Невелике число адміністраторів ccTLD накладають обмеження на заяви з реєстрації доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях, зокрема (по відношенню до деяких доменів другого рівня), Австрія, Кіпр, Естонія, Фінляндія, Франція, Ірландія стосовно деяких доменів другого рівня), Латвія, Нідерланди, Норвегія, Сан-Марино, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина (стосовно окремих доменів другого рівня), Великобританія (для окремих доменів другого рівня).

Більшість адміністраторів ccTLD не визначають яких-небудь істотних обмежень до заяв на реєстрацію доменних імен що ґрунтуються на фірмових найменуваннях. Однак від заявників звичайно вимагають гарантії, що реєстрація їхніх доменних імен не призведе до порушення прав третіх осіб, а також щоб вони відшкодували збиток реєстраторові у випадку порушення прав. Це стосується таких країн, як: Бельгія (гарантії), Болгарія, Данія (можуть зажадати відкликати ім'я, що ґрунтується на фірмовому найменуванні), Німеччина (гарантії), Угорщина (гарантії й відсилання заявників до реєстру товарних знаків і фірмових найменувань), Литва (гарантії), Португалія, Республіка Молдова (обмеження до заявників з медичної промисловості), Румунія (гарантії), Македонія, Україна (обмежена перевірка).

5.4. Огляд національних підходів в правовій охороні фірмових найменувань в європейських країнах

У цьому підрозділі узагальнено відповіді, отримані від 68 країн на анкету ВОІВ щодо фірмових найменувань та вибрані європейські країни⁴⁰. В них ілюструється розмаїття підходів до охорони фірмових найменувань в усьому світі.

У Бельгії фірмові найменування охороняються на основі Закону про способи ведення комерції й надання інформації, а також захисту прав споживачів (від 14 липня 1991 р.). Не вимагається реєструвати фірмові найменування, відповідна база даних, яка до-

---

⁴⁰ Report of the Second WIPO Internet Domain Name Process (September 3, 2001). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/docs/report-final2.pdf>.

ступна для громадськості, відсутня. Адміністратор домену верхнього рівня, відповідальний за ведення домену .BE, вимагає, щоб заявники гарантували, що їхні доменні імена не порушують прав третіх осіб.

У **Болгарії** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону про комерцію (Розділ 3, статті 7-11). Фірмові найменування повинні бути зареєстровані, при цьому вони можуть бути зареєстровані за умови, що відповідне найменування не тотожне жодній з назв, зареєстрованих на території відповідного окружного суду, у якому витребується реєстрація, не є таким, що вводить в оману або не суперечить громадському порядку, сформульовано болгарською мовою й указує на тип або форму компанії⁴¹. База даних з фірмовими найменуваннями доступна для пошуку широкій публіці, однак ще не надається в режимі он-лайн. Адміністратор домену верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен .BG, не накладає яких-небудь обмежень на реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях.

У **Данії** фірмові найменування охороняються в основному відповідно до Акту про маркетингову практику (Розділ 5). Він передбачає, що «відмітні бізнес-знаки», включаючи товарні знаки й фірмові найменування, не повинні використовуватися особами, що не мають на це юридичних повноважень, не можуть використовуватися способом, що призводить до створення плутанини в громадськості або введення її в оману. Однак фірмові найменування одержують більш обмежену охорону, ніж товарні знаки. При цьому якщо компанія, що використовує дане фірмове найменування, діє винятково в певному географічному регіоні, охорона обмежується цим регіоном. Тільки фірмові найменування, які мають розрізняльну здатність, можуть охоронятися, при цьому розрізняльна здатність може набуватися шляхом використання найменування. Охорона фірмових найменувань, як і у випадку товарних знаків, обмежується переліком певних товарів і послуг або певним напрямком ділової діяльності, отже ідентичні фірмові найменування можуть використовуватися різними компаніями в різних сферах бізнесу. Фірмові найменування можуть охоронятися також, як товарні знаки відповідно до Акту про товарні знаки (розділ 4), за умови, що вони використовуються спеціально для маркетингу від-

---

⁴¹ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 61. 216 с.

повідних товарів і послуг. Фірмові найменування можуть бути зареєстровані, але це не є обов'язковою вимогою. Проте публічні компанії з обмеженою відповідальністю й приватні компанії з обмеженою відповідальністю повинні реєструватися в Агентстві Данії у справах комерції й компаній. Акт Данії про компанії (розділ 2(2) і 153 (2)) передбачає, що назви компаній повинні чітко відрізнятися одна від одної, а також від назв приватних фірм і зареєстрованих підприємств і не повинні включати імен, прізвищ, назв фірм, спеціальних назв нерухомості, товарних знаків, логотипів і т.п., які не належать даній компанії. Але закон не може заборонити цього компаніям з необмеженою відповідальністю, тому що такі компанії перебувають під юрисдикцією, що відрізняється, відповідно до Акту про ринкову (маркетингову) практику (розділ 5). Хоча не існує реєстру фірмових найменувань або реєстру компаній з необмеженою відповідальністю, в режимі он-лайн є реєстр компаній з обмеженою відповідальністю. Адміністратор домену верхнього рівня ccTLD, відповідальний за домен .DK, не обмежує будь-яким чином реєстрації доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях, але треті особи мають право подати апеляцію в Апеляційну Раду по доменних іменах, один із трьох членів якого має знання в частині найменувань і товарних знаків, із проханням про винесення постанови щодо вирішення правового конфлікту одного імені з іншим. У разі, якщо почато процедуру врегулювання спору, секретар Ради може запропонувати сторонам, що сперечаються, щоб був створений портал, що охоплює кілька співіснуючих прав на ім'я або товарний знак для того, щоб одне й те ж саме доменне ім'я використовувалося для встановлення зв'язку з кожним із правовласників.

В Естонії фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції, а бізнес-найменування охороняються відповідно до Комерційного Кодексу (Розділ 2)⁴². Під «бізнес-найменуванням» розуміється назва, під якою функціонує підприємство, і вона повинне бути зареєстрована в комерційному реєстрі. Власник бізнес-найменування має виключне право на використання цієї назви й має право подати позов про відшкодування збитків за несанкціоноване використання. Всі естонські й іноземні компанії, що ведуть бізнес в Естонії, повинні зареєструватися в Комерційному

⁴² Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 60. 216 с.

реєстрі, щоб одержати охорону відповідно до Комерційного кодексу. Бізнес-найменування повинне чітко відрізнитися від раніше зареєстрованих бізнес-імен і товарних знаків, і будучи найменуванням виключної власності повинне відрізнитися від інших бізнес-найменувань у даній територіальній одиниці. Найменування не повинне вводити в оману, щодо своєї форми або сфери діяльності, не повинне суперечити суспільній моралі. Найменування не повинне використовувати географічної позначення в обсязі охорони без відповідного дозволу. Найменування повинне бути написано естонською мовою, іноземні найменування повинні відрізнитися. Є суспільно доступна база даних фірмових найменувань, що забезпечує безкоштовний пошук у режимі он-лайн. Орган реєстрації, відповідальний за домен .EE, жадає від заявників гарантій, що їхнє доменне ім'я не порушує інтересів третіх сторін, а від юридичних осіб потрібне надання доказів про свою реєстрацію відповідно до естонського законодавства до початку реєстрації свого доменного імені. Заявники на реєстрацію доменного імені звичайно мають право на реєстрацію тільки одного доменного імені, вони також повинні довести, що мають постійне підключення до Інтернету в Естонії.

У **Фінляндії** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону про фірмові найменування (2.2.1979/128), Акту про назви компаній і Акту про товарні знаки на основі їхньої реєстрації або заснування компанії в тих випадках, коли найменування є в цілому відомим⁴³. Фірмові найменування не повинні бути схожими на попередні найменування, особливо на найменування фірм конкурентів. Як правило, за невеликими виключеннями, компанії повинні надавати декларацію в Національний торговельний реєстр із заявою про своє заснування, одночасно повідомляючи своє фірмове найменування. Фірмові найменування ведуться в Реєстрі при Національній Раді з патентів і реєстрації, де така реєстрація забезпечує охорону у всій країні. Незареєстровані найменування охороняються в сфері області діяльності компанії виходячи із принципу захисту від зазіхання, що буває на практиці дуже рідко. Фірмові найменування не повинні порушувати права третьої сторони на вже зареєстроване найменування, товарний знак, допоміжний символ, знак, абрєвіатуру, твір, що відноситься до авторського права, або будь-який інший об'єкт охорони, назву громадсь-

---

⁴³ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 52. 216 с.

кої асоціації або її абревіатуру. Фірмові найменування повинні відрізнятися від інших найменувань таким чином, щоб не вводити в оману або не створювати плутанини щодо найменувань, що належать компаніям конкурентів у тій самій або аналогічній сфері бізнесу, повинні мати здатність відрізнити дану компанію від інших. Найменування повинне також указувати на відмітний знак або тип даного товариства. Є база даних на основі Реєстру найменувань, доступ до якої в режимі он-лайн діє з червня 2001 р. Орган реєстрації, відповідальний за домен .FI, а саме: Адміністративний центр телекомунікацій, вимагає, щоб доменне ім'я було назвою компанії, легально зареєстрованою у Фінляндії. Будь-яка організація, фахівець-практик, бізнесмен або філія іноземного підприємства, які повинні бути внесеними до Торговельного Реєстру, Реєстр асоціацій або Реєстр заснованих фондів, не можуть звертатися за одержанням доменного імені перш, ніж їхнє найменування не буде внесено до відповідного реєстру. Доменне ім'я може відображати корпоративну назву або його абревіатуру. Доменні імена повинні відрізнятися від всіх інших імен, внесених у реєстри фірмових найменувань і товарних знаків.

У Франції фірмові найменування охороняються відповідно до Цивільного Кодексу (ст. 1282 і 1283) або на основі застосування принципів про недобросовісну конкуренцію, незалежно від добросовісності намірів користувача фірмового найменування, або на основі застосування принципів боротьби з паразитизмом у тих випадках, коли сторони не є конкурентами⁴⁴. Фірмові найменування охороняються також відповідно до ст. L.711-4 Кодексу про інтелектуальну власність, у тій мірі, у якій вони визнаються такими, що підпадають під охорону товарних знаків. Крім того, фірмові найменування охороняються відповідно до ст. L.217-1 Кодексу про захист прав споживачів. У Франції забороняється реєструвати як товарний знак такий знак, що буде порушувати попередні права, такі як право на фірмове найменування, відоме на національному рівні, особливо якщо існує ризик введення громадськості в оману. Компанії, які реєструють номер компанії в Реєстрі комерції, повинні заявити свої фірмові найменування. Однак не потрібно спеціально здійснювати реєстрацію для того, щоб користуватися охороною фірмових найменувань. Є база даних фірмових найменувань як результат процесу

⁴⁴ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 52–53. 216 с.

реєстрації компаній. Ця база надається в доступ у режимі он-лайн на сайті: <http://www.euidile.inpi.fr>. Адміністратор, відповідальний за домени верхнього рівня (ccTLD), зокрема за домен .FR, може обмежити реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях. Від заявників потрібно, щоб вони надавали офіційну документацію, таку як свідоцтво на товарний знак, до того, як вони одержать відповідне доменне ім'я. Однак існує можливість для заявників, які є французькими громадянами або проживають у Франції, зареєструвати фірмове найменування під «com.fr», не подаючи якого-небудь офіційного свідоцтва.

В **Угорщині** фірмові найменування необхідно реєструвати в Реєстрі фірм відповідно до Акту про реєстрацію фірм, а також процедури реєстрації в судах (№ CXLV 1997 р.)⁴⁵. Це стосується компаній, заснованих відповідно до Акту про ділові (бізнес-) асоціації (№ CXLIV від 1997 р.), а також інших підприємств (організацій або осіб), що займаються комерційною діяльністю або бізнесом. Компанії повинні зареєструвати свої найменування, при цьому реєстрація для інших підприємств є необов'язковою. Найменування фірм повинні відображати основну діяльність фірми й організаційну форму. Найменування повинні бути угорською мовою, за винятком «слів, що передують», що не є ідентифікуючими. Є обмеження на використання імен історичних персоналій. Найменування фірми повинне чітко відрізнитися від імен інших фірм. Одержувані права ґрунтуються на принципі першої реєстрації. Крім того, Цивільний кодекс (Акт № IV від 1959 р., ст. 99(1) і (3)) передбачає охорону права на носіння імені як право особистості й передбачає, що назва юридичної особи повинна відрізнитися від назв раніше зареєстрованих юридичних осіб, що займаються аналогічною діяльністю. Така охорона поширюється за рамки тільки бізнесу, а стосується всіх юридичних осіб. Крім того, Акт про заборону недобросовісної практики й обмеження торговельної практики (Акт про конкуренцію) (№ LVIII від 1996 р., ст. 2) передбачає загальну заборону недобросовісної конкуренції, що охоплює також фірмові найменування. Є випадок, коли угорський суд заборонив одній фірмі використання фірмового найменування, схожого з найменуванням іншої фірми, ґрунтуючись на Цивільному кодексі (ст. 77), що захищає право на носіння імені, а також на загальній забороні недоб-

⁴⁵ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 59. 216 с.

росовісної конкуренції відповідно до Акту про конкуренцію. Комерційні найменування, які реєструються як товарні знаки і як корпоративні назви відповідно до Акту про реєстрацію фірм, можуть мати пріоритет. Це надає право власникові домагання на пріоритет одержувати доменні імена, ідентичні або схожі до ступеня змішування з фірмовими найменуваннями й запобігати використанню даного найменування іншими особами відповідно до Правил про реєстрацію, прийнятих Радою угорських провайдерів послуг в Інтернет. Реєстр фірм, що публікується в Офіційному бюлетені фірм, надається для цілей пошуку громадськістю, можливий також доступ за оплату в режимі он-лайн. Адміністратор доменів верхнього рівня (сTLD), відповідальний за домен .HU, вимагає від заявників гарантій, що обране ім'я або його використання не буде порушувати прав третіх осіб, а у випадку порушення вони повинні відмовитися від даного найменування. Це змушує заявників зв'язати найменування на основі бази, що містить Реєстр, і бази даних товарних знаків, наявних у Патентному відомстві Угорщини.

У Латвії фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції, виходячи з їхнього використання, без реєстрації, а також відповідно до Закону Латвії про конкуренцію (ст. 22), ґрунтуючись на понятті недобросовісної конкуренції, що включає використання або імітацію фірмового найменування в якості «маркувального» або відмітного знака. База даних фірмових найменувань відсутня. Адміністратор доменів верхнього рівня (сTLD), відповідальний за домен .LV, вимагає, щоб тільки повні й скорочені назви компаній реєструвалися їхніми законними власниками як доменні імена, внесені до Реєстру підприємств Латвії, і товарні знаки, зареєстровані Патентним відомством Латвії. Особи, що порушили цю вимогу, підлягають анулюванню свого доменного імені.

У Литві фірмові найменування охороняються відповідно до Закону про найменування фірм (№ VI11–1286, 1 січня 2000 р.), а у випадку недобросовісної конкуренції — відповідно до Закону про конкуренцію (ст. 16, №VII-1099) (від 2 квітня 1999 р.) Крім того, імена юридичних осіб охороняються відповідно до Цивільного кодексу. Потрібно, щоб ділові структури реєстрували свої фірмові найменування відповідно до Закону про найменування фірм (ст. 3), що діє до 1 січня 2002 р., тобто до часу набрання чинності новим Цивільним кодексом, в якому в рамках єдиного реєстру, що функціонує за принципом «одна юридична особа — одна назва», буде консолідована реєстрація всіх юридичних найменувань, включаючи фірмові найме-

нування й назви підприємств. Зараз всі фірми, засновані відповідно до Закону Литви, повинні реєструватися, за винятком тих випадків, коли їхня назва складена зі слів або абревіатур, що ідентифікують тип фірми й іменні дані засновника. Найменування фірм повинні складатися зі слів або абревіатури, що ідентифікують тип даної фірми і її назва в прямому значенні відповідно до мовних норм місцевої мови, і не повинна суперечити суспільним інтересам або інтересам державної політики. Символічна (вигадана) назва фірми не повинна включати родовий термін, що позначає вид діяльності або клас товарів або послуг, що надаються, а також місце знаходження або інших слів, що не мають розрізняльної здатності. Найменування фірми не повинне бути ідентичним або схожим до ступеня змішування з раніше зареєстрованими назвами або включати без необхідного дозволу ім'я іншої особи, назви держав, міжнародних організацій або їхні скорочення, а також назви відомих літературних або художніх творів, які при їхньому використанні порушують авторські права відносно даного твору. Найменування фірми не повинне вводити громадськість в оману щодо її місця розташування, сфери діяльності й не повинне бути схожим на назву іноземної фірми. Найменування фірми є виключною власністю даної фірми, поки вона залишається в Реєстрі або до настання певних обставин. Є суспільно доступна база даних фірмових найменувань у рамках Офіційного бюлетеня Державного патентного бюро, щоправда, поки що не в режимі он-лайн. Адміністратор домену верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен .LT, вимагає, щоб доменні імена не порушували моральних норм і не вводили споживачів в оману щодо їхнього змісту або належності, не порушували прав третіх осіб. Власники доменних імен персонально відповідають за майнові права щодо промислових найменувань, включаючи фірмові найменування й назви фірм. Реєстраційний орган має право призупинити використання назви під час слухань із вирішення спорів, що стосуються порушення прав на використання фірмового найменування як доменного імені.

У **Монако** фірмові найменування не охороняються якими-небудь спеціальними правовими положеннями. Проте фірмові найменування охороняються відповідно до принципів про недобросовісну конкуренцію відповідно до Цивільного кодексу (ст. 1229 і 1230). Фірмові найменування повинні бути зареєстровані відповідно до Закону № 721 від 27 грудня 1961 р. у частині, що відноситься до Реєстрації в області Комерції й промисловості (ст. 3). Реєстра-

ція фірмових найменувань провадиться при виконанні таких умов, як одержання офіційного дозволу на заняття комерційною діяльністю. Є база даних фірмових найменувань, поки не доступна для громадськості. Адміністратор, відповідальний за ведення домену .МС, не накладає яких-небудь обмежень на реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях, оскільки від заявників потрібно продемонструвати, що дана компанія має місце перебування в Монако й що відповідне фірмове найменування було внесено до Реєстру по Комерції.

У **Нідерландах** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону про фірмові найменування від 1921 р., що має на меті попередження плутанини й введення в оману громадськості шляхом використання фірмового найменування. Цей закон визначає фірмове найменування як назву, під якою здійснюється певна справа, права на фірмове найменування виникають при його законному використанні в комерції (наприклад, шляхом використання на бланках, як доменного імені, у рекламі або підписанні документів). Найменування повинне мати властивості стійкості й наявності репутації. Заборонено фірмові найменування, які є ідентичними або подібними до ступеня змішування з існуючими фірмовими найменуваннями. При цьому ступінь змішування визначається характером бізнесу, що здійснюється підприємством, і місцем його знаходження. Адміністратор доменів верхнього рівня (ccTLD), що веде домен .NL, накладає певні обмеження на реєстрацію доменних імен, особливо це стосується назв голландських провінцій і муніципалітетів і назв, які суперечать громадському порядку й добрим звичаям, а також у цілому тих імен, які вводять в оману суспільство, комерцію й промисловість.

У **Норвегії** фірмові найменування охороняються відповідно до Акту про компанії від 21 червня 1985 р., а також Акту про товарні знаки від 3 березня 1961 р. (№ 4). Всі ділові підприємства повинні бути зареєстровані як компанії для того, щоб задовольнити різні правові зобов'язання, при цьому потрібно, щоб відповідне найменування використовувалося протягом року після реєстрації. Однак реєстрація необов'язкова для того, щоб виникла правова охорона фірмового найменування як такого, оскільки воно охороняється на основі простого факту використання. Крім того, назви компаній можуть також охоронятися як товарні знаки шляхом їхньої реєстрації або використання. Фірмові найменування повинні мати розрізняльну здатність, не вводити в оману або не бути подібними

до ступеня змішування з попередніми фірмовими найменуваннями або товарними знаками. Накладаються обмеження на фірмові найменування, які можуть суперечити правам третіх осіб відносно особистих імен і інших найменувань. Є пошукова база даних фірмових найменувань, надавана в режимі он-лайн. У цей час адміністратор домену .NO вимагає, щоб компанії, що претендують на реєстрацію фірмових найменувань як доменних імен, надавали письмові докази свого права на це ім'я. У майбутньому планується лібералізувати цю процедуру таким чином, щоб заявники на реєстрацію просто давали гарантію того, що їхнє доменне ім'я не порушує прав третіх осіб.

У **Португалії** фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції, положеннями про Національний Реєстр товариств (DL № 129/98 від 13 травня 1998 р.), а також Кодексом про промислову власність (ст. 232), згідно яким власник найменування при реєстрації цього найменування отримує виключні права на використання цього найменування в країні. Для забезпечення охорони фірмових найменувань не потрібно їхньої обов'язкової реєстрації. Фірмові найменування не підлягають реєстрації, якщо є ризик їхнього змішування з іншими відмітними знаками. Є база даних фірмових найменувань, зареєстрованих у Португалії, що підтримується Національним Інститутом промислової власності. Адміністратор доменів верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за ведення домена .PT, не висуває яких-небудь обмежень на реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях.

У **Республіці Молдова** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону № 845-XII (ст. 23–27) про підприємства й підприємницьку діяльність. Фірмові найменування повинні бути зареєстровані як складова частина при реєстрації юридичних осіб у Відомстві Державної реєстрації, а також внесені в громадський комерційний реєстр. Фірмові найменування повинні описувати відповідну діяльність і правову форму підприємства й повинні вказувати на відмінності від інших структур. Є база даних фірмових найменувань, що надається в громадський доступ, щоправда, поки що не в режимі он-лайн. Адміністратор доменів верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен .MD, зарезервував цей домен для виняткового використання медичними установами й пов'язаними з ними користувачами в будь-якій точці світу, включаючи, наприклад, терапевтів, медсестер, дієтологів, фізіотерапевтів (а також пов'язаний з ними персонал), госпіталі, клініки, хірургічні

центри, групи практикуючих лікарів, оздоровчі програми, санаторні організації, групи й компанії з керування практиками-терапевтами, виготовлювачів медичного устаткування, ліків або біотехнологічних добавок, їхніх постачальників і дистриб'юторів (медичного устаткування тривалого призначення, прилади разового призначення, діагностичного, хірургічного й допоміжного устаткування), а також продавців або будь-який інший персонал або організацію, що надає послуги або постачає, продає, збуває, купує, розподіляє будь-який продукт або послуги будь-якій особі, будь-якій організації, що пов'язана або працює, забезпечує, продає товари або послуги медичної промисловості.

У **Румунії** фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції незалежно від того, зареєстровані вони чи ні, відповідно до Закону про реєстрацію в комерції (№ 26/90), Закону про недобросовісну конкуренцію (№ 11/91), а також Закону про знаки й географічні позначення (№ 84/98). Відповідно до Закону (№ 26/90) компанії повинні зареєструвати свої фірмові найменування в Реєстрі комерції до початку своєї комерційної діяльності, і відповідне найменування не повинне походити на попередні реєстрації або компанії. Існує пошукова база даних з фірмовими найменуваннями, що надається в режимі он-лайн, щоправда, доступ поки є обмеженим. Незважаючи на те, що Адміністративний орган, відповідальний за домени верхнього рівня (ccTLD), зокрема за домен .RO, застосовує принцип «першим звернувся — першим зареєструвався» у реєстрації, заявнику потрібно дати гарантії, що дане доменне ім'я не порушує прав третіх осіб.

У **Сан-Марино** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону від 24 червня 1999 р. (№ 64, ст. 22). На практиці фірмові найменування реєструються, однак за Законом така реєстрація не потрібна. Звичайне відомство, відповідальне за видачу ліцензій на заняття бізнесом, комерцією й промисловою діяльністю, звертається до відомства з реєстрації фірмових найменувань окремих компаній. База даних з фірмовими найменуваннями відсутня. Адміністратор, відповідальний за домен .SM, вимагає від комерційних організацій зареєструвати відповідні доменні імена, що відображають їхні фірмові найменування. Доменні імена можуть бути надані або компаніям, органам і асоціаціям, що походять із Сан-Марино, або іноземним компаніям, органам і асоціаціям за умови, що дотримуються відповідних правил й законів. Всі компанії Сан-Марино, які у встановленому порядку зареєстровані у ві-

домстві з промисловості й/або в суді, а також індивідуальні компанії повинні бути зареєстровані в рамках комерційної категорії доменних імен і їхнє існування може бути доведене за допомогою сертифіката, що засвідчує їхню реєстрацію або за допомогою коду для господарюючих суб'єктів. Всі іноземні суб'єкти повинні подати документ, що засвідчує реєстрацію їхньої фірми у своїй країні. Адміністратор, відповідальний за домен .SM, вимагає, щоб доменні імена були схожі на найменування організації заявника або мали схожість із назвою однієї з її послуг, товарів, товарних знаків і т.д. для того, щоб забезпечити більш легку ідентифікацію самого імені. Реєстратор відхиляє найменування, які вводять в оману або є нечіткими. Реєстратор не накладає яких-небудь обмежень на імена, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях, але може повідомити заявнику свою думку в тих випадках, коли назва є неоднозначною через її зв'язок з яким-небудь товарним знаком або вже зареєстрованим ім'ям. Іноземні компанії повинні пред'явити сертифікат реєстрації своєї компанії у своїй країні для того, щоб зареєструвати своє фірмове найменування в домені .SM.

У **Словенії** фірмові найменування охороняються відповідно до Закону про комерційні компанії (10 червня 1993 р.). Фірмові найменування складаються з назви компанії й назви бізнесу підприємця. Для забезпечення їхньої охорони вони повинні бути зареєстровані. Власник фірмового найменування має право подавати позов проти використання подібної до ступеня змішування назви компанії для того, щоб скасувати реєстрацію, що мала місце, припинити використання й відшкодувати нанесений збиток. Фірмові найменування повинні вказувати на сферу діяльності компанії й не повинні включати назв або позначень іноземних держав або міжнародних організацій. Слово «Словенія», похідні від нього або скорочення, а також слова, що позначають державу, місцеві муніципалітети, можуть включатися тільки з дозволу Уряду або компетентного органу місцевого співтовариства. Імена історичних фігур або знаменитих особистостей можуть включатися у фірмове найменування тільки за згодою цієї особи або його вповноваженого представника або адміністративного відповідального чиновника. Фірмові найменування не повинні містити слів, що суперечать закону або моралі, включати товарні знаки або знаки обслуговування, що належать іншим, а також офіційну символіку. Фірмові найменування повинні чітко відрізнятися від найменувань інших компаній і зареєстрованих назв. Є спеціальні правила для назв товариств загального або обмеженого

партнерства, для компаній з обмеженою відповідальністю, а також для компаній зі спільним капіталом. Є дві бази даних, відкриті для суспільного доступу, поки що не в режимі он-лайн: одна містить назви компаній, інша — назви підприємницької справи. Адміністратор, відповідальний за домен .SI, реєструє доменні імена тільки відносно юридичних осіб, зареєстрованих у Словенії, встановлений ліміт: одне доменне ім'я на одну організацію. Доменні імена повинні відображати повне або скорочене фірмове найменування організації. Доменні імена, тотожні якому-небудь уже існуючому доменному імені в рамках відкритого домену типу ccTLD, не можуть бути зареєстровані в домені .SI.

В Іспанії фірмові найменування охороняються трьома способами: по-перше, відповідно до Закону про товарні знаки (32/88), що передбачає подачу позовів власником зареєстрованого в Патентному відомстві фірмового найменування зі вжиття цивільних і кримінальних заходів проти його порушень третьою стороною; по-друге, відповідно до Закону про недобросовісну конкуренцію (3/1991), що охороняє власників компаній, приватних осіб або підприємства, їхній бізнес, що здійснюється під певною назвою, від актів недобросовісної конкуренції. Нарешті, фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції, положення якої підлягають автоматичному виконанню в Іспанії. Фірмові найменування реєструються в Іспанії двома шляхами: міністерство юстиції веде реєстр компаній, реєстрація в якому є обов'язковою для компаній для того, щоб одержати правовий статус, а також дозвіл на ведення комерційної діяльності в Іспанії. Крім того, фірмові найменування можуть, але необов'язково, бути зареєстровані в Патентному відомстві відповідно до Закону про товарні знаки, відповідно до якого фірмові найменування кваліфікуються як розрізняльні знаки, що підпадають під реєстрацію. Фірмові найменування можуть бути зареєстровані фіскальними органами і юридичними особами як знаки або позначення, які ідентифікують дану юридичну особу в частині виконання його комерційної діяльності й відрізняють дане підприємство від інших в аналогічній галузі діяльності. Фірмові найменування можуть включати особисті імена, комерційну або юридичну назву компанії, фантазійні імена, назви, що вказують на характер комерційної діяльності, анаграми або будь-яку комбінацію із зазначених компонентів. Існує база даних з фірмовими найменуваннями, що забезпечує пошук для громадськості за невелику плату. Загальний реєстр товаристів також має базу даних фір-

мових найменувань, до якої може звертатися при сплаті невеликого тарифу будь-яка особа, що просить реєстрацію назви компанії для того, щоб упевнитися, що ця назва не є ідентичною або схожою до ступеня змішування з будь-якою з раніше зареєстрованих назв. Адміністратор, відповідальний за домен .ES, вимагає від заявників на реєстрацію доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях, доказів реєстрації назви своєї компанії або в Реєстрі компаній, або в Реєстрі Патентного відомства.

У Швеції фірмові найменування охороняються у відповідності зі шведським актом про фірмові найменування (1974:156), що передбачає, що комерсант набуває виключних прав на фірмове найменування за допомогою реєстрації або влаштування на ринку. Розділ 2 даного Акту говорить, що фірмові найменування повинні реєструватися через Патентне відомство Швеції. Фірмові найменування повинні бути зареєстровані як частина процедури реєстрації компанії й пов'язаних із цим етапів. Тому, коли реєструється нова компанія, Шведське патентне відомство розглядає фірмові найменування відповідно до Акту про фірмові найменування (ст. 9–10). Фірмові найменування повинні розрізняти даний бізнес від інших і не можуть бути зареєстровані, якщо вони схожі до ступеня змішування з іншими фірмовими найменуваннями або охоронюваним бізнесом або торговельним символом, або призначені для введення в оману громадськості, або суперечать загальноприйнятим звичаям або громадському порядку. Є платна база даних фірмових найменувань. У майбутньому планується створення бази даних у режимі он-лайн. Адміністратор домену .SE вимагає, щоб доменні імена мали посилання на підприємство, що має зв'язок зі Швецією й відображати назву підприємства, як це зазначено в сертифікаті про реєстрацію. Крім того, якщо доменне ім'я відноситься до компанії, то назва компанії повинна бути зареєстрованою у Шведському патентному відомстві, або отримана корпоративна назва від відповідного Шведського органа.

У Швейцарії фірмові найменування охороняються відповідно до Швейцарського кодексу зобов'язань (ст. 944–956) і Постановою про Комерційний реєстр (ст. 44–48). Відповідна компанія або відповідний єдиний власник мають виключне право на використання зареєстрованого фірмового найменування. Фірмові найменування повинні бути зареєстровані відносно об'єднань загального партнерства, обмеженого партнерства, корпорацій, кооперативів і компаній з обмеженою відповідальністю. Виняткові власники мають

правовий обов'язок з реєстрації своїх фірмових найменувань при виконанні певних умов. Ці умови, виконання яких необхідно для реєстрації, залежать від правової форми або типу компанії, виходячи з їхніх існуючих уставів і практики (наприклад, директив Швейцарського федерального Реєстру). Є пошукова база даних фірмових найменувань, що надається громадськості в доступ у режимі он-лайн. Адміністратор, відповідальний за домен .CH, жадає від заявників надавати гарантію того, що вони мають законне право на дане найменування, включаючи фірмове найменування, і може відхилити заяву про реєстрацію доменного імені, якщо воно є таким, що вводить в оману або неправдивим. Зазначений адміністратор має право на видачу попереджень у випадку очевидної можливості зіткнення імен або, якщо ці імена можуть ввійти в суперечність із іншим ім'ям, фірмовим найменуванням і т.д., має право призупинити реєстрацію, поки не буде отримана нова заявка, а також письмові докази від власника фірмового найменування, що його заявка є законною.

У **Республіці Македонії** фірмові найменування або назви, що використовуються компаніями у своїх вчинках і правових угодах, охороняються Законом про комерційні компанії (ст. 450–458). Як фірмові найменування, так і їхні абрєвіатури повинні бути зареєстровані під час реєстрації компанії в Комерційному реєстрі (Закон про комерційні компанії, ст. 454). Фірмові найменування повинні вказувати на тип і вид діяльності даної компанії й включати адресу компанії. Вони не повинні вводити в оману громадськість відносно виду діяльності компанії, або викликати плутанину з іншим найменуванням, товарним знаком або ім'ям якої-небудь особи. Фірмові найменування не повинні включати імена історичних особистостей або місць, назви національності, держави, їхніх абрєвіатур або назви місць. Власники фірмових найменувань мають право заборонити їх використання іншими особами й подати позов про нанесений збиток у результаті зловживання фірмовим найменуванням. Є база даних фірмових найменувань, що надається громадськості, проте, ще не в режимі он-лайн. Адміністратор домену .MK не накладає яких-небудь обмежень на доменні імена, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях.

У **Туреччині** фірмові найменування охороняються відповідно до турецького Кодексу про комерцію (ст. 41–54). Фірмові найменування повинні бути зареєстровані за місцем перебування головної відомства компанії протягом 15 днів з початку комерційної ді-

альності. Є база даних фірмових найменувань, доступна для громадськості, щоправда, поки не в режимі он-лайн. Адміністратор домену .TR вимагає подання доказу логічного взаємозв'язку (наприклад, відносно до абрєвіатури) між заявником і даним фірмовим найменуванням, по відношенні до якого подані заяви на реєстрацію по доменам «com.tr» і «net.tr».

В **Україні** фірмові найменування охороняються відповідно до Паризької конвенції й відповідно до Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції» (ст. 4), Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (ст. 6), до Цивільного Кодексу України (ст. 27), Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 164-3) і Декрету Кабінету міністрів «Про Єдиний Державний Реєстр підприємств і організацій України» (пункт 4). Не вимагається обов'язкової реєстрації фірмових найменувань, однак всі види підприємницької діяльності підлягають державній реєстрації в Єдиному Державному Реєстрі підприємств і організацій, що дозволяє включати дані про підприємство, їх організації й найменування. База даних фірмових найменувань, доступна для громадськості, відсутня. Адміністратор домену .UA не висуває яких-небудь вимог відносно доменних імен, що ґрунтуються на фірмових найменуваннях.

В **Ірландії** фірмові найменування або «бізнес-найменування» визначаються як назви або вирази, під якими здійснюється бізнес. Вони повинні бути зареєстровані Реєстратором компаній відповідно до Акту від 1963 р. про реєстрацію бізнес-найменувань. Є загально доступна пошукова база даних з бізнес-найменуваннями, щоправда, поки ще не в режимі он-лайн. Адміністратор доменів верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен .EI, дозволяє будь-якій компанії, що має реальні й істотні зв'язки з Ірландією, реєструвати доменне ім'я, що відображає її корпоративне найменування. Компанія має право зареєструвати кілька різних доменних імен у відповідному комерційному домені другого рівня за умови, що кожне з них відображає корпоративне найменування компанії (бажано перекладене з англійської на ірландську мову й навпаки) або її абрєвіатуру. Компанії, що реєструють своє ім'я як доменне ім'я за категорією корпоративних найменувань, повинні надати докази реєстрації в Ірландії, включаючи зареєстровані номери компаній, сертифікати про включення в корпорацію й реєстрацію місця знаходження бізнесу. Заявники на реєстрацію доменного імені за категорією зареєстрованих бізнес-найменувань повинні

надати номери зареєстрованого бізнесу й сертифікати, а також доказ поточної комерційної діяльності або серйозних намірів і зобов'язання вести таку діяльність у найближчому майбутньому. Некорпоровані асоціації, що претендують на реєстрацію фірмових найменувань за зазначеними категоріями, повинні відповідати аналогічним критеріям.

У **Великобританії** фірмові найменування використовуються з метою опису назви, під якою функціонує даний бізнес, або з метою ідентифікації комерційного продукту або послуги. Фірмові найменування можуть реєструватися як товарні знаки й, отже, охороняються відповідно до Акту про товарні знаки Великобританії від 1994 р., що дозволяє реєструвати колективні знаки⁴⁶. Комерційна асоціація з даного колективного знака є власником відповідного колективного знака, причому колективний знак відрізняє товари й послуги членів даної асоціації від товарів і послуг інших підприємств. Фірмові найменування охороняються також згідно з прецедентним правом, зокрема положення про делікт комерції під чужим ім'ям було розроблено з метою запобігання ситуації, коли один бізнес представляє свої товари й послуги як товари й послуги іншого й, отже, для захисту репутації певного підприємництва шляхом недопущення несправедливого отримання вигоди конкурентами з репутації даного підприємництва. Законодавчі положення, що стосуються комерції під чужим ім'ям, були узагальнені в рішенні Вищого Суду відносно справи компанії CHOCOSUISSE проти компанії CADBURY. Не потрібно реєструвати фірмові найменування доти, поки вони не стають назвами компаній з обмеженою відповідальністю. У цьому випадку відповідні назви з'являються в пошуковій базі даних у режимі онлайн. Вибір назв регулюється Актом про бізнес-найменування від 1985 р. Адміністратор доменів верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен. UK, в цілому не накладаючи яких-небудь обмежень як таких, обмежує реєстрацію доменних імен доменами другого рівня: «co.uk» «ltd.uk» «plc.uk».

На **Кіпрі** фірмові найменування охороняються на основі Закону про партнерство й бізнес-найменування (CAP 116, 12 травня 1928 р.), з доповненнями в Законі 77/1977, включаючи законодав-

⁴⁶ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. – К.: "Юридична думка", 2006. С.53–59. 216 с.

чі документи № P118/87 від 30 січня 1987 р. і PI № 256/90 від 26 жовтня 1990 р. Фірмові найменування повинні реєструватися тільки особами, чий бізнес міститься на Кіпрі, й які здійснюють свій бізнес за назвою, що включає тільки справжнє прізвище власника без додавання яких-небудь інших елементів, крім імені або ініціалів, а також такими компаніями, які визначені Законом про компанії і які здійснюють свій бізнес, використовуючи бізнес-найменування, що складається тільки з її корпоративної назви без додавання яких-небудь інших елементів. Реєстратор бізнес-найменувань відхиляє кожне бізнес-найменування, що є небажаним або яке ідентичне або дуже нагадує найменування іншої компанії в такому ступені, у якому це може викликати плутанину в громадськості. Бізнес-найменування не повинні бути аналогічними або схожими до ступеня змішування з міжнародно відомими іменами для того, щоб не призводити до недобросовісної конкуренції. Назви не повинні бути загальноприйнятими в даній галузі або складатися з букв алфавіту або бути географічними назвами. Є база даних з бізнес-найменуваннями, доступна для громадськості, хоча ще немає доступу до неї в режимі он-лайн. Адміністратор домену верхнього рівня (ccTLD), відповідальний за домен .CY, жадає від заявників, щоб вони брали на себе відповідальність, гарантуючи, що їхнє доменне ім'я не знаходиться в протиріччі з об'єктами авторського права, товарними знаками, відомими іменами, законами даної країни й рекомендаціями корпорації ICANN. Доказ цього може бути затребуваний адміністратором ccTLD і може бути наданий у формі Сертифіката, отриманого від Реєстратора компаній або Реєстратора асоціацій і установ.

Нині в Європейському Союзі відсутні спеціальні законодавчі акти щодо правової охорони комерційних найменувань. Цей об'єкт залишається одним з найневизначеніших об'єктів інтелектуальної власності. Неоднозначність підходів до правової охорони комерційних найменувань спостерігається і **на рівні законодавства країн-членів ЄС**⁴⁷.

⁴⁷ Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / за науковою редакцією О. П. Орлюк; кол. авторів: В. С. Дроб'язко, А. В. Міндрул, О. О. Тверезенко, Л. І. Роботягова, О. О. Штефан та ін. К.: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2010. С. 70. 464 с

5.5. Проблеми правової охорони комерційних (фірмових) найменувань в Україні.

Термін «комерційне найменування» було введено в українське законодавство із прийняттям Цивільного та Господарського кодексів України. До цього часу використовувався термін «фірмове найменування» або «фірма» і нормативним актом, який регулював це питання було Положення про фірму, затверджене постановою Ради народних комісарів Союзу РСР від 22 червня 1927 р. На сучасному етапі в окремих нормах законодавства, зокрема, у ст. 90 та 420 Цивільного кодексу України та у ст. 155 Господарського кодексу України використовується подвійна назва — комерційне (фірмове) найменування в жодному нормативному акті України не надається визначення «комерційного (фірмового) найменування». У частині 2 ст. 90 ЦК України закріплюється тільки те, що юридична особа, яка є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування. А у ст. 489 ЦК України вказується, що правова охорона надається комерційному (фірмовому) найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. У ГК України комерційному найменуванню присвячено ст. 33, 155 та 159, проте в жодній з них не дається його визначення. Недостатня урегульованість правового режиму комерційного (фірмового) найменування у національному законодавстві викликає численні дискусії вчених-теоретиків та практиків щодо різних аспектів цього поняття.

Як вже зазначалося, відповідно до ст. 8 Паризької конвенції з охорони промислової власності 1883 р., яка набула чинності для України 25 грудня 1991 р. і є частиною національного законодавства, «*Фірмове найменування охороняється в усіх країнах Союзу без обов'язкового подання заявки або реєстрації та незалежно від того, чи є воно частиною товарного знака*». Відповідно до законодавства України, суб'єктами права на комерційне (фірмове) найменування є юридичні особи та фізичні особи підприємці. Згідно із ч. 2 ст. 90 ЦКУ, комерційні (фірмові) найменування можуть мати лише юридичні особи — підприємницькі товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та подальшого його розподілу між учасниками. Відповідно до ст. 159 ГКУ, громадянин-підприємець також має право на комерційне найменування, причому він має право заявити як комерційне най-

менування своє прізвище або ім'я. Відповідно до ч. 3 ст. 33 ГК, використання у комерційному найменуванні власного імені громадянина правомірне, якщо до власного імені додається будь-який відмітний елемент, що унеможливорює змішування із діяльністю іншого суб'єкта господарювання. Згідно статистичних даних в Україні зареєстровано понад 1,8 млн суб'єктів господарювання.

Разом із функцією індивідуалізації комерційне найменування виконує іншу важливу функцію — є нематеріальним активом суб'єкта обороту, що істотно впливає на його балансову вартість. Відповідно до ч. 3 ст. 489 ЦКУ, відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом. Проте питання створення таких реєстрів досі залишається відкритим, як і ухвалення відповідного спеціального закону про комерційні (фірмові) найменування.

Попри те, що за національним законодавством реєстрація комерційних (фірмових) найменувань не обов'язкова і право ІВ на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації (це, практично, імплементована норма ст. 8 Паризької конвенції) існування загального реєстру комерційних найменувань, передбаченого ЦКУ, було б корисним і запобігло б порушенням прав власників комерційних найменувань. Адже через відсутність реєстру комерційних найменувань сторонам складно довести використання саме комерційного (фірмового) найменування юридичної особи у судовому порядку. Реєстр комерційних (фірмових) найменувань може бути створений на основі Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, створеного відповідно до Закону «Про державну реєстрацію». Організаційно-економічний механізм його функціонування (алгоритм) розкрито автором в роботах⁴⁸. Оскільки комерційне (фірмове) найменування є об'єктом інтелектуальної власності, то право наведення реєстру, експертизу назв і видачу охоронних документів слід надати Національному органу інтелектуальної власності.

Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 15.05.2003 р. передбачено інститут

---

⁴⁸ Андрощук, Г. О. Правова охорона фірмових найменувань / Г. О. Андрощук // Концепція розвитку законодавства України : матеріали наук.-практ. конф. : трав. 1996 р., Київ / Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ : Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 1996. С. 249–251; Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. 216 с.

попереднього резервування найменування юридичної особи. Засновники майбутньої юридичної особи мають право за плату зареєструвати на строк до двох місяців (а для публічних АТ — до дев'яти) майбутнє найменування юридичної особи. Попереднє резервування найменування не є обов'язковим, але дозволяє засновникам уникнути несприятливих наслідків можливої відмови в державній реєстрації юридичної особи внаслідок наявності в Єдиному реєстрі тотожного найменування іншої юридичної особи. Підставами для відмови в проведенні державної реєстрації суб'єкта господарювання згідно зі ст. 27, 44 Закону «Про державну реєстрацію» є для юридичної особи, зокрема, є: наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, тотожного найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися; використання у найменуванні юридичної особи повного чи скороченого найменування органу державної влади або органу місцевого самоврядування, чи подібних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких встановлюється КМУ).

Зауважимо, що застосунок Mister Register, розроблений українськими фахівцями, вже частково вирішує питання такого пошуку. При доопрацюванні програми можна вирішити й інші питання пошуку комерційних (фірмових) найменувань (однакові, тотожні, схожі, дата пріоритету, регіон, напрям діяльності фірми (статутної та фактичної), наявність зареєстрованої однойменної ТМ, доменного імені тощо). Міністерство цифрової трансформації 5 жовтня 2021 р. презентувало оновлений застосунок «Дія 2.0». Тепер, щоб відкрити ТОВ і стати підприємцем, достатньо 30 хвилин, оновлена і реєстрація фізично осіб-підприємців (ФОП) — тепер відкрити ФОП можна за 15 хвилин. Однак цей застосунок не вирішує питання перевірки наявності використання у найменуванні юридичної особи тотожного найменування іншої юридичної особи. Тому реєстр буде і надалі засмічуватись.

Як слушно зауважує д.ю.н. О. В. Дзера на сьогодні на неналежному рівні забезпечується охорона комерційних найменувань, що спричиняється відсутністю спеціального системного нормативного акта регламентації відносин у галузі їх використання, процедури та порядку державної реєстрації, захисту суб'єктивних прав на комерційні найменування⁴⁹.

⁴⁹ Цивільне право України. Дзера О. В. Тенденції правової охорони засобів індивідуалізації. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/72531-tendents-pravovo-ohoroni-zasobv-ndividualzats-.htm>.

Поширеною групою доменних спорів в Україні є спори про припинення порушення прав інтелектуальної власності на фірмові найменування. Власне, особи, яким належать права на певне фірмове найменування, звертаються до суду з аналогічними вимогами, як і у разі захисту прав на знаки. Разом з тим, розгляд даних справ ускладнюється відсутністю належного правового регулювання такого об'єкта, як фірмове найменування.

З вітчизняної судової практики доменних спорів, пов'язаних із захистом прав на фірмові найменування, можна зробити висновок про такі проблемні питання у встановленні обставин, якими обґрунтовуються позовні вимоги:

- (i) нерозуміння самої сутності фірмового найменування та, як наслідок, ототожнення його зі скороченим найменуванням юридичної особи, відомості про яке вносяться до Єдиного державного реєстру відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV;
- (ii) невизначеність правової конструкції «момент першого використання фірмового найменування»;
- (iii) невизначеність обсягу майнових прав інтелектуальної власності на фірмове найменування;
- (iv) невизначеність правового статусу «відомого» фірмового найменування. Тенденція захисту прав у доменних спорах шляхом доведення факту неправомірного використання фірмового найменування є доволі динамічною, а застосування норм глави 43 Цивільного кодексу України іноді є мало-ефективним.

За даними ВОІВ, за останні 10 років українські громадяни та підприємства 248 разів були учасниками розгляду справ у Центрі арбітражу в межах процедури UDRP. Процедура UDRP є швидшою, ніж розгляд справи в суді: два місяці замість одного року. Як правило, ця процедура є дешевшою, ніж розгляд у суді. Вартість варіюється від 1 315 євро (1 500 дол. США) до 4 385 євро (5 000 дол. США). Зазвичай цей процес триває 60–75 днів. Щоб скарга була успішною, необхідно довести, що товарний знак заявника ідентичний або подібний до ступеня змішання з доменним ім'ям, ресторант доменного імені не має прав або законних інтересів з приводу цього доменного імені; а також що доменне ім'я зареєстроване або використовується недобросовісно. Засобами правового захисту, доступними заявнику, є анулювання імені домену або його переда-

ча заявнику. Заявник повинен відповідати критеріям прийнятності ccTLD, щоб доменне ім'я було йому передане⁵⁰.

Варто згадати, що у 2004 р. було розроблено проект Закону України «Про охорону прав на торговельні марки, географічні зазначення та комерційні найменування», який так і не було прийнято. Порядок ведення реєстру комерційних (фірмових) найменувань він не визначав, проте у ньому вперше запропоновано законодавче визначення поняття комерційного (фірмового) найменування як «позначення, яке дає можливість вирізнити одну особу, що виробляє та (або) реалізовує товари або надає послуги, з-поміж інших, та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності; такими позначеннями можуть бути позначення, що складаються із зазначення організаційно-правової форми та/або характеру діяльності юридичної особи та позначення, що є вирізненою частиною цього комерційного найменування; скороченного найменування юридичної особи»⁵¹.

Зазначу, що автором ще в 2013 р. розроблено Модельний закон «Про фірмові найменування» для країн-учасниць СНД, в якому детально врегульовані питання набуття та реалізації права інтелектуальної власності на фірмові найменування. Подібні закони прийняті у Вірменії, Киргизстані, відповідні нормативні акти діють в Нідерландах, Литві та багатьох інших економічно розвинених країнах.

Група вчених — Г. О. Андрощук, Ю. Л. Бошицький, А. О. Кодинець, С. І. Іщук, вважає поняття «фірмове» і «комерційне» найменування тотожними і вживає їх як синоніми. Згадані дослідники аргументують свою позицію тим, що ст. 90 ЦК України передбачено право особи на комерційне (фірмове) найменування, і ці вжито терміни як рівнозначні, оскільки у цій статті слово «фірмове» вживається в дужках після «комерційне». До того ж у Положенні про фірму також закріплювалося, що одноособові власники або кілька осіб, що не об'єднані в підприємство, мають право на фірму. Зазначена позиція підкріплюється також тим, що в окремих нормах ЦК (Глава 43) і ГК (ст. 159) самостійно вжито термін комерційне

⁵⁰ Геннадій Андрощук. Розгляд доменних спорів у домені .UA за процедурою UDRP. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/rozglyad-domennih-sporiv-u-domeni-ua-za-proceduroyu-udrp.html>.

⁵¹ Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ. вид. К.: Юридична думка, 2006. С. 23–216 с.

найменування. Водночас у деяких нормах законодавства: у ст. 229 Кримінального кодексу України, у ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», прийнятих до 1 січня 2004 р. (коли ще діяло Положення про фірму), — досі вживається термін «фірмове найменування». Ще одним аргументом на користь висловленої думки про рівнозначне розуміння термінів комерційне і фірмове найменування є судова практика застосування законодавства про комерційне (фірмове) найменування. Так, у пункті 54 Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності», у пункті 4 Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом інтелектуальної власності», в Оглядовому листі Вищого господарського суду «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист права власності на комерційне найменування» зазначені терміни вжито як взаємозамінні.